

België-Belgique
P.B.
3300 Tienen1
2/3954

***Tijdschrift voor
Heemkunde
Folklore
Oudheidkunde***

Alpaidis

Inhoud:

Onze meest markante rococo-schilder werkte voor de kerk van Hoegaarden (M.Dodion)

Een volledig Hoegaards oorlogsdagboek (1914-1918/19) (M.Dodion)

De inhoud van Familieschoon

Het orgel van de kapel in Mariadal (M.Dodion)

Anno XLIII nr 168 3/2007
driemaandelijks september, oktober, november

Afgiftekantoor 3300 Tienen 1

Onze meest markante rococo-schilder werkte voor de kerk van Hoegaarden

(Maurice Dodion)

Altaarstuk van het hoofdaltaar: De Calvarie, Christus aan het Kruis

Omringd door zijn moeder Maria en zijn geliefde leerling Joghannes en een aantal Jezuïetenheiligen, Joannes Berchmans, Ignatius van Loyola, Franciscus Xaverius, 2 niet-geïdentificeerde heiligen, Franciscus Borgia en drie martelaren van Japan (1759, door Balthasar Beschey van Antwerpen, gerestaureerd in 1950, doek, ca 300 x 175). (Zie de afbeelding op p.4)

De Jezuïetenheiligen die voorgesteld zijn op het schilderij

Joannes Berchmans in 1599 te Diest geboren. Hij ging in 1616 naar het jezuïetennoviciaat in Mechelen en studeerde later in Rome. Hij overleed, nauwelijks 22 jaar oud, op de door hem voorspelde dag, in de kloostercel waar ook Aloysius van Gonzaga gestorven was. Van hem wordt gezegd dat hij-toen iemand hem tijdens een balspel vroeg wat hij zou doen moest hij binnen het halfuur sterven-antwoordde: 'Voortspelen'. (deze anecdote wordt ook ten onrechte in de mond van Aloysius van Gonzaga gelegd).

Hij is als jonge Jezuïet gekleed in soutane met rozenkrans, kruisbeeld en regelboek in de hand, zoals trouwens het geval was bij zijn overlijden. Hij had gezegd: 'Deze drie zaken zijn mijn dierbaarste bezit, daarmee zou ik graag sterven'. Hij wordt ook voorgesteld in aanbidding van een Mariabeeld of -icoon (zelden met een schedel aan de voeten).

Patroonheilige (samen met Aloysius van Gonzaga, °1568 bij Mantua, werd 23 jaar oud, heilig 1726, 21 juni feestdag)) van de studerende jongeren, misdienaars en zangkoren. Heiligverklaring in 1888. Feestdag: 26 november

Ignatius van Loyola is stichter van de jezuïetenorde. Geboren in 1491 in een adellijke familie uit Spaans Baskenland. Door verwonding aan zijn been bij het beleg van Pamplona eindigde zijn militaire carrière voortijdig. Tijdens zijn genezing kwam hij tot inkeer en ging op pelgrimstocht naar Montserrat. Na studies in Barcelona en Parijs richtte hij in 1534 daar de jezuïetenorde op met enkele vrienden. Hij was generaal (algemeen overste) van de orde tot aan zijn dood in 1556.

Hij wordt voorgesteld met hoog voorhoofd, streng gezicht en (vaak) korte baard. Hij is gekleed in zwarte toog en mantel of in misgewaad, met het monogram IHS (In Hoc Signo) op de borst, boven het hoofd of op een boek. Een enkele keer staat hij op een draak of duivel, symbool van de ketterij (protestantisme). In de hand houdt hij een schriftrol of een regelboek. Soms is het boek geopend op de tekst In hoc signo vinces (IHS, In dit teken zult gij overwinnen). Ook een doodshoofd komt voor, een vlammend hart doorboord met drie spijkers, een borstkuras of een wereldbol.

Bekend is de scène waarbij hem een kruisdragende Christus verschijnt, zoals bij de H.Joannes van het Kruis. Dat zou gebeurd zijn in Rome in 1540, toen hij er was om zijn orde te laren goedkeuren.

Hij wordt eveneens samen afgebeeld met HH.Aloysius van Gonzaga en Joannes Berchmans

Franciscus Xaverius geboren in 1506 in Navarra. Missionaris in Indië, Japan en op de Molukken. Hij was een jonge wildebras tot hij in Parijs Ignatius van Loyola leerde kennen en zich, na lang aarzelen, liet overhalen om mee een nieuwe orde te stichten (de Sociëteit van Jezus, of de jezuïetenorde).

Hij is gekleed in de zwarte Jezuïetenkledij, met een of meer Indiërs aan de voeten, of in toog met superplie en stola. In de hand houdt hij een kruisbeeld. Soms heeft hij als attributen een pelgrims- of kruisstaf, een rozenkrans, een doopschelp, een witte lelie, een schip of een hart waaruit vlammen slaan, als symbool voor het vuur waarmee hij het geloof verkondigde. Op sommige voorstellingen komen er vlammen uit zijn borst. Een veel voorkomende afbeelding is die van een eenzaam stervende heilige in een hut op een bundel stro.

Hij is de schutspatroon van de missies en wordt aanroepen tegen pest, hagel en storm op zee. Hij overleed in 1502 en werd in 1622 heilig verklaard. Feestdag op 3 december

Franciscus Borgia is in de omgeving van Valencia geboren in 1510. Hij was hertog van Gandia en onderkoning van Catalonië tijdens de regering van Karel V. Toen zijn vrouw op jonge leeftijd stierf, gaf hij zijn wereldlijk leven op en werd jezuïet. Hij werd vriend en raadsman van Ignatius van Loyola en Theresia van Avila. In 1565 werd hij ordegeneraal van de jezuïeten en bleef dat tot aan zijn dood in 1572.

Over zijn toga draagt hij soms een witte superplie met stola en in de hand houdt hij een brandend hart of een gekroonde schedel, die verwijst naar de twee fases in zijn leven. De schedel ligt soms aan zijn voeten. Andere attributen zijn een monstrans en een kardinaalshoed, een mijter of een hertogsmuts aan zijn voeten. Hij is heilig verklaard in 1761. Zijn feestdag valt op 3 oktober

Bibliografie

Bautier P., *La peinture en Belgique au XVIIIe siècle*, Brussel, 1945

Benezit Emm., *Dictionnaire critique et documentaire des peintres, sculpteurs, dessinateurs et graveurs*, Parijs, 1948

Biographie Nationale, Brussel, 1868, 31dln

De Keyser P., *De Zuidnederlandse Schilderkunst in de achttiende eeuw*, -Kunstgeschiedenis der Nederlanden, VIII (1964, 4de uitgave), Zeist-Antwerpen

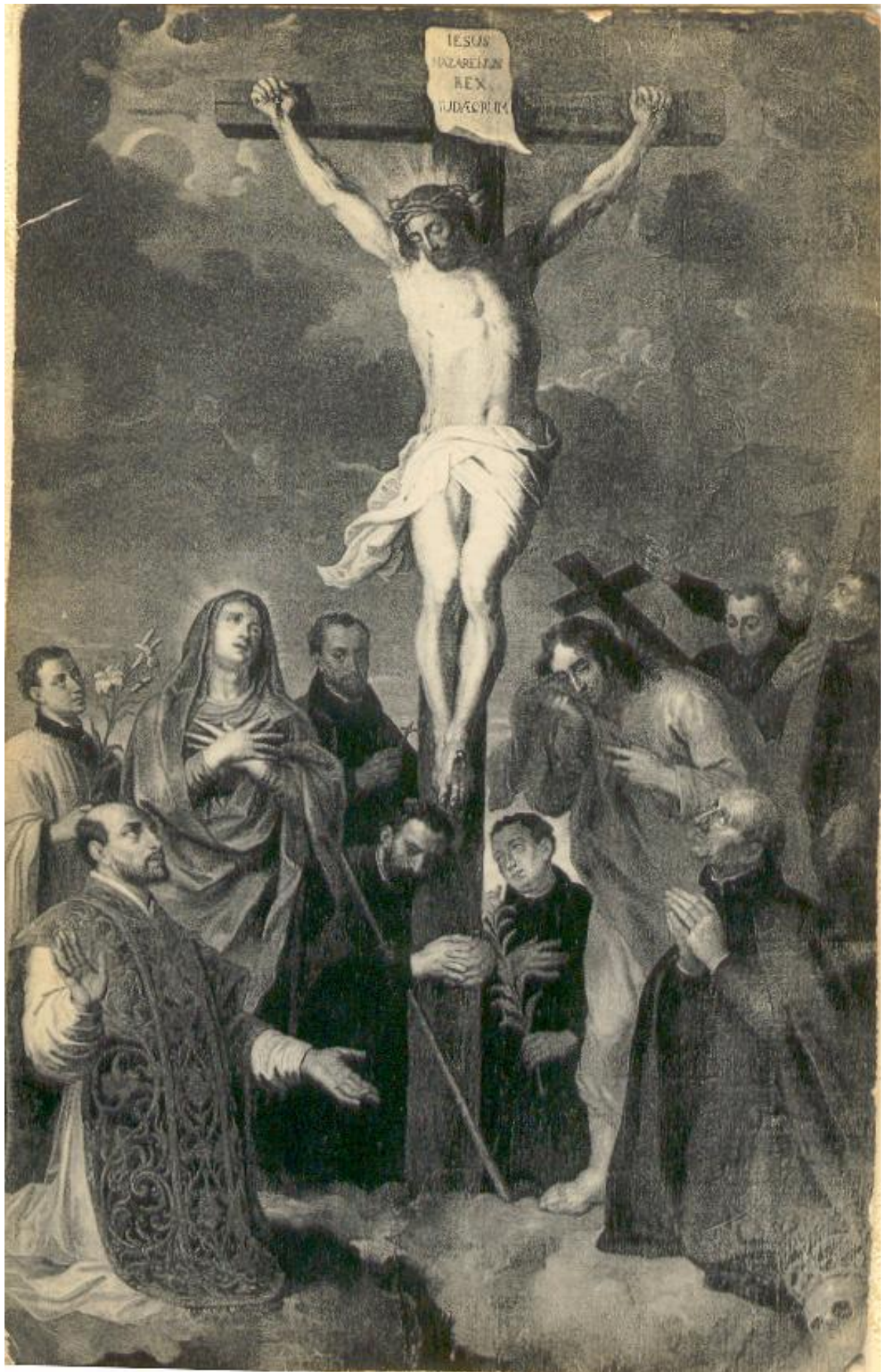
Huebner F.M., *Nederlandse en Vlaamse Rococo-schilders*, 'sGravenhage, 1943

Leurs Stan, *Geschiedenis van de Vlaamse Kunst*, Antwerpen, 1939

Rooses M., *Geschiedenis der Antwerpsche Schildersschool*, Antwerpen-'sGravenhage, 1879

Smolders F., *Balthasar Beschey, Antwerps kunstschilder, 1708-1776*, Kunsthistorisch instituut Antwerpen, 1974, 92p.

Van den Branden F.J., *Geschiedenis der Antwerpsche Schildersschool*, Antwerpen, 1883

Balthasar Beschey (Antwerpen 20.11.1708-15.04.1776): onze meest markante rococo-schilder

Balthasar Beschey was een zoon van de kleermaker Jacob Beschey en van Maria Theresia Huaert; hij was de derde oudste van negen kinderen. Hij kreeg in zijn jongelingsjaren een kunstopleiding van een zekere (verder onbekende) schilder Peter (Pieter) Strick.

Niet minder dan vier van zijn broers (allemaal?) hebben enige naam gemaakt als schilder, maar niet zo overtuigend als Balthasar.

Balthasar is trouwens ook maar als man van rijpe leeftijd vrijmeester geworden. Op 44-jarige leeftijd deed hij zijn intrede in de St-Lucasgilde (1752) en hij was in datzelfde jaar en in 1753 deken en in 1755 en 1756 opperdeken van de Antwerpse St-Lucasgilde.

Zijn carrière is bescheiden begonnen. Na zijn artistieke opleiding begon hij een kunsthandel, bekwaamde zich tot restaurateur en kopieerde oude meesters. Hij moet wel enig e bekendheid gehad hebben vermits de hertogin van Northumberland hem ging opzoeken in zijn woning (en verkoopzaal) aan de Keizerstraat in Antwerpen.

Hij huwde in 1753 een zekere Joanna Catharina Pauwels in de Sint-Walburgiskerk te Antwerpen. Zijn huwelijk bleef kinderloos.

Alles wijst erop dat de meester als kunsthandelaar een grote welstand heeft verworven en ook het aanzien dat daar meestal mee gepaard gaat.

In 1755 werd Beschey door de stedelijke overheid benoemd tot directeur-leraar aan de Academie voor Schone Kunsten te Antwerpen. De Academie had destijds een soort college van niet minder dan zes directeurs-lerars; zij waren in eerste instantie leraar aan de instelling en de functie van directeur vertoonde een eerder bijkomstig karakter. Beschey nam de plaats in van de in 1755 overleden meester-graveerder Pierre Balthasar Bouttats.

Beschey zou zich in de uitoefening van zijn ambt bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt en daardoor de welwillende aandacht van de overheid hebben gewekt. Karel van Lorreinen, gouverneur-generaal van de Oostenrijkse Nederlanden, bevestigde op 3 augustus 1756 de ontvangst van een rekwes, ingediend door de zes directeurs van de Antwerpse Academie. Karel, die de schone kunsten zeer genegen was, antwoordde met een aantal privileges, waaronder de afschaffing van bepaalde verplichtingen, zoals het lesgeven, en de vrijstelling van alle belastingen.

Het is bekend geworden dat Balthasar Beschey tot de intieme vrienden van Karel van Lorreinen mocht gerekend worden.

Beschey overleed op 15 april 1776 en werd begraven in de Sint-Michielsabdij van de Norbertijnen, aan de toenmalige Sint-Michielsstraat, thans Kloosterstraat te Antwerpen. Aangeslagen in 1797 werd de abdij een scheepstimmerwerf en onder het Hollandse bewind een stapelplaats, gevangenis en arsenaal. Bij het bombardement op Antwerpen van 1832 werd de vroegere abdij totaal verwoest.

Belangrijke evenementen uit zijn leven zijn een zeer hevige, maar onduidelijke polemiek met zijn vroegere leerling André Lens en zijn vriendschappelijke relatie met Prins Karel van Lorreinen.

Lens was op 10 september 1764 tot hofschilder benoemd. Karel van Lorreinen schonk hem tevens een beurs om in Rome te gaan studeren. Lens keerde, na ijverige bestudering van Rafaël en andere grote Italiaanse meesters, naar Antwerpen terug in 1769.

Daarop zou hij, of mogelijk iemand anders voor hem, een brief hebben geschreven aan Karel van Lorreinen, waarin het proces werd gemaakt van de plaatselijke (Antwerpse) kunstenaars en gevraagd werd dat de schilders, beeldhouwers, plaatsnijders en bouwmeesters zouden

ontheven worden van de verplichting ingeschreven te zijn als vrijmeester van de Sint-Lucasgilde.

Karel openbaarde de inhoud van dit schrijven aan de dekens van de Antwerpse Sint-Lucasgilde.

Als directeur van de Academie, en in mindere mate zeker ook wel als gewezen opperdeken van de gilde, moet Beschey zich zeer beledigd hebben gevoeld, temeer daar deze onverhoedse aanval toch kwam van zijn vroegere leerling André Lens.

Er was trouwens ook een duidelijk verschil van opvatting dat tot uiting is gekomen in hun beider werk.

Bescey zien we als navolger van een Franse weke en speelse rococostijl; Lens daarentegen werpt zich op als een exponent van een nieuwe 18de eeuwse renaissance, die aanleunt bij Louis David.

Waarschijnlijk is het geschil nooit bijgelegd...

Zeker aangenamer voor Beschey waren zijn goede betrekkingen met de vrij populaire Oostenrijkse landvoogd. Deze contacten zouden reeds van 1744 kunnen dateren. Maria-Anna van Oostenrijk werd bij haar huwelijk met Karel van Lorreinen door haar zuster Maria-Theresia aangesteld tot landvoogdes van de Oostenrijkse Nederlanden, in opvolging van haar op 26 augustus 1741 overleden tante, aartshertogin Maria-Elisabeth.

Het huwelijk van Maria-Anna en Karel had plaats te Wenen op 23 februari 1744. Na bezoeken aan Antwerpen en Mechelen volgde op 26 maart 1744 reeds de Blijde Intrede te Brussel. De magistraat van deze stad had ruim drie maanden voordien de voorbereiding van deze plechtigheid aangevat o.a. met een aanbesteding waarmee ontwerpen voor een triomfboog werden gevraagd.

In het Prentenkabinet van het Rijksmuseum te Amsterdam bevinden zich de twee tekeningen die vermoedelijk bekroond en uitgevoerd werden en waarschijnlijk van de hand zijn van Beschey. Misschien ligt hier de oorsprong van de latere vriendschap tussen Karel en onze kunstschilder.

Het werk van Balthasar Beschey

Max Rooses (zie bibliografie achteraan de tekst) vindt het werk van Beschey ondermeer zoetsappig, schools en karakterloos; Alhoewel te scherp in zij afkeuring, benadert Max Rooses nochtans zeer goed de typische zwakheden die wij in een aantal van zijn werken terugvinden.

We moeten wel preciseren dat Beschey niet altijd in dezelfde stijl heeft geschilderd.

Ook de keuze van zijn onderwerpen gaat vele richtingen uit, alhoewel het in hoofdzaak toch gaat om portretten, bijbelse voorstellingen en allegorieën

Zijn productie is zeer groot geweest. Tot nu zijn er een 90-tal werken achterhaald. Een moeilijkheid is dat vele werken niet gesigneerd zijn

Beschey kan niet tippen aan de grote Franse (Boucher, Watteau, Greuze, Chardin, Fragonard) en Engelse meesters (Reynolds, Gainsborough, Hogarth). Zelfs Tiepolo in Italië en enkele Duitsers als Henlein, Zick en Chodowiecki zijn geenszins de minderen van Beschey. Maar tegen de productie van zijn eigentijdse Vlaamse en Hollandse meesters steekt zijn oeuvre gunstig af. Hij is zeker niet de mindere van Jan Garmeyn, Jean-Baptiste Suvée of van zijn eigen leerlingen Pieter Jozef Verhaghen (1728-1811), W.J. Herreyns (1743-1827) en André Lens (1739-1822). Ook Cornelis Troost en Jacob de Wit in Holland zijn in hun eigen genre niet beter dan onze Balthasar Beschey.

Men heeft hem de vertegenwoordiger genoemd van een ‘schraal idealisme van de schone vorm’. Deze typering is zeker niet van alle grond ontbloot.

Toch was Beschey een begaafd kunstenaar. Maar hij leefde in een tijd, die wij als een overgangperiode kunnen beschouwen.

De Nederlanden (zoals trouwens de rest van Europa) leefden in de schaduw van de Franse cultuur, die een hoogtepunt had gevonden in de rococo.

Stan Leurs aanziet de rococo als een verlengstuk van de barok.

Voor Vlaanderen is het wellicht nog meer een doodbloeden van de rijke Rubensbarok in een wanhopige poging om de traditie voort te zetten, met één oog op Frankrijk gericht.

Wij kunnen Beschey rekenen tot de late epigonen van de grootmeester van de Vlaamse Barok (hij inspireerde zich ook op andere grote figuren).

Samengevat was Beschey technisch knap en hij heeft onze rijke schildertraditie naar best vermogen verdedigd in een periode die de Zuidelijke Nederlanden kansloos maakte tegen de Franse cultuurhegemonie

Werken te Leuven

Van zijn portretten zijn het de **zeven ridderportretten** die het kabinet van de burgemeester sieren in het Leuvense stadhuis die ons erg interesseren. Het zijn de afbeeldingen van de ridders Verrusalem, van Redingen, Uyttenliemingen, Gielis, van Calstren, van Rode en van Steene. Alleen het portret van van Calstren draagt een signatuur. ***Het zijn de zeven geslachten van Leuven***¹, geschilderd door Beschey in opdracht van de stadsmagistraat. Tot deze reeks ridderportretten behoort als opdracht zeker ook een aantal andere werken in het Leuvense stadhuis, zoals **de O.L.Vrouw met kind** (224 x 114 cm., olieverf op doek, niet getekend, s.d.) de **Sint-Pieter** (225 x 114.5 cm., olie op doek, niet gesigneerd, s.d.) en het schilderij **‘De kinderen van Israël vierten de doortocht van de Rode Zee’** (1744?). Verdere informatie over deze opdracht qua jaartallen en kostprijs is voorlopig niet voorhanden.

‘Senatus populusque Lovaniensis’ (olie op doek, 221 x 110.5 cm., B.Beschey, s.d.) is een zinnebeeldige voorstelling van de stad Leuven en haar vrijheden

Het doek **‘Mozes bij het brandende braambos’** (1744?, gesigneerd) wordt door F.J.Van den Branden en Emm. Bénézit vermeld als behorend tot het patrimonium van het stadhuis te Leuven. Daar blijkt men het niet te kennen.

In het stedelijk museum Van der Kelen-mertens (Leuven) hangt **‘De vlucht naar Egypte’**, maar het werk is niet gedateerd.

In de Sint-Pieterskerk te Leuven hangt het schilderij **‘HH.Arnoldus en Job’**

Het portret van Guilielmus Philippus de Herzelles, abt van Sint-Geertrui te Leuven en 13de bisschop van Antwerpen (+02.09.1744). ***Hier kan een verklaring liggen voor zijn succes binnen de Leuvense stadsmuren.***

In het museum Van der Kelen-Mertens bevindt zich het schilderij **‘De vier elementen’** (olie op doek, 220 x 238 cm., gesigneerd, 1744). Onderaan rechts staat een opschrift: ‘Henricus Theodorus du Chateau, Borgemeester der Stadt Loven, 1744 D.D.’. Dit werk is geïnspireerd op een schilderij (olie op doek) dat behoort (nu toch) tot het patrimonium van het Brouwershuis te Antwerpen, en getiteld **‘De vier elementen van het brouwen’**(1716/17). Het is een werk van de beroemde Italiaanse kunstenaar Giovanni Antonio Pellegrini (1675-1714)(SIC) (Bespreking door *Smekens F., Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen*, 8 (...), nr 10)

¹ Zie in familieschoon 21(NR) van deze maand het krantenknipsel over de Geslachten van Leuven

Zelfportret van Balthasar Beschey (1708-1776)

Een volledig Hoegaards oorlogsdagboek (1914-1918)

(Maurice Dodion)

In een gelijnd schoolschrift heeft Louise Vander Velpen, alias L. des Fleppes², een dagboek bijgehouden over de eertse wereldoorlog met als titel ‘Guerre de 1914-1918-19, Hougaerde’.

Op 131 pagina’s heeft zij quasi dag voor dag opgeschreven wat relevant was, of wat althans zij dacht dat relevant was. Op de laatste (132ste bladzijde, *zie reproductie op de volgende pagina*) bladzijde heeft zij het als volgt uitgedrukt (in een vrije vertaling van onzentwege):

‘Lieve Hélène, dit heeft Hoegaarden meegemaakt tijdens de Grote Oorlog.³ Ik heb

² Voor een uitvoerige stamboom van de familie Vander Velpen-Lodewijckx verwijzen we naar het nummer 21 (NR) van Familieschoon dat gelijktijdig verschijnt met deze Alpaidis; ook het boeiende leven van Louise Vander Velpen zal in dat nummer verschijnen.

³ De tijdgenoten spraken steevanst over de ‘Grote oorlog’; de benaming ‘Eerste Wereldoorlog’ is pas in voege gekomen na de oorlog van 1939/40-45; zo begonnen wij dan te spreken over een eerste en een tweede oorlog. Hou er rekening mee dat onze (over)grootouders die de oorlog 1914-18 hebben meegemaakt, geen oorlog hadden meegemaakt in ons land, en ook hun ouders en voorouders niet sinds de Franse Tijd (einde 18de eeuw) en nauwelijks in de periode van de Belgische Onafhankelijkheidsstrijd (1830)

Guerre de 1914-1918-19

Hougaard

1914

- Mercr. 29-7 Rappel de 3 classes à l'armée.
- V. 31-7 Les allemandes du pensionnat sont rappelées.
- S. 1-8 Hougaard est réveillée par des coups de sonner vers 4 h. du matin. Les classes depuis 1901 sont rappelées sous le drapeau. Grand affolement à Hougaard. Est-ce simplement pour garder les frontières et faire respecter notre neutralité?
- S. 2-8 Réquisition du bétail. Depuis 11 h. avant-midi jusqu'à 2 h. de l'après-midi cortège du bétail réquisitionné vers la gare. On voit passer des boeufs, des vaches, des brebis, des porcs, des charrettes de pommes de terre etc. Le dimanche a été pour bien des gens, non un jour de repos, mais un jour de travail. Les vires sont destinées pour Liège.
- S. 3-8 Le bétail qui aurait dû partir à 2 h. de l'après-midi, n'est parti que ce matin à 2 h.
- M. 4-8 Un ultimatum a été envoyé par l'Allemagne à la Belgique. Les hostilités sont commencées.
- Mes. 5-8 La guerre a été déclarée. On voit passer ici des régiments. Les inquiétudes sont plus vives à Hougaard. Je me suis offerte à Bruxelles à la Brain-Bouge. Pendant toute la journée il y a eu des soldats au clocher. 1

vooral de dagelijkse gebeurtenissen nauwgezet genoteerd en er hier en daar een circulerende en/of persoonlijke bedenking bijgevoegd. Het ging mij niet om een literair werk, deze pretentie had ik niet. Ook de begane wreedheden en de verschrikkelijke dramas die hand in hand gaan met deze barbaarse oorlog heb ik terzijde gelaten. Hoegaarden is er nog niet het ergst aan toe geweest in deze grote tragedie.

De tekst is geschreven in het Frans, de onderwijstaal van Louise Vander Velpen en de taal die in haar familie courant werd gebruikt.

Moeder Vander Velpen was Clemence Lodewijckx (Hoegaarden 1865-1938), dochter van Leopold Lodewijckx, geneesheer en burgemeester van Hoegaarden, en van Rosalie Lucion, afkomstig van Luik.

Het onderwijs aan de kinderen Vander Velpen en Lodewijckx werd gegeven door een tante, de oudste zuster van haar moeder, Louise Lodewijckx (Hoegaarden 1859-1909). Beurtelings werd door haar onderwijs gegeven in het huis Lodewijckx, de volgende dag in het huis Vander Velpen⁴. Zo kregen de kinderen Lodewijckx en de kinderen Vander Velpen samen les, om de andere dag in hun eigen thuis.

Wij vinden alleen Nederlands op de bladzijden 8, 37, 39, 55, 57, 98, 102, 115 en 129:

- 8 één woord: "bedeleersomkeer" (de volkse benaming voor de 'Slachthuisstraat'
- 37 de notitie van zaterdag 13 maart 1915: 'Er zijn bij Thienen 2 luchtschepen doorgetrokken. Wij hooren nog immer het kanongebulder. Georges is van Luik gekomen. Jeanne Theelen heeft nog eene verschijning in 't klooster gedaan. Het weder was vandaag wonderschoon'
- 39 de notitie van donderdag 29 april 1915: 'Wij hebben vandaag om 7 uren 's morgens een luchtschip gezien: LZ 38. Ik wou dat het verongelukte.'
- 55 de notitie voor vrijdag 3 december, gevolgd door de notitie van maandag 8 december 1915: 'De kanonnen bulderen nog altijd voort. Gisteren is hier eenen heer geweest die portretten vergroot. Hij heeft ook het portret van Emile. Het weder is nog steeds slecht. Wij hebben het nieuws ontvangen dat de reis van Clementine goed afgelopen is! Zooveel te beter.'
- 'Wij hooren nog dagelijks een hevig kanongebulder'
- 57 Na 31 december 1915 een vers van vier lijnen:
'In deze droef omstandigheden
Is vervlogen het gansche jaar
En nog immer zooals 't verleden
Dreigt 't heden ons met doodsgevaar'
- 98 Maandag 26 november 1917, na een felle discussie de avond tevoren bij de burgemeester thuis, waar een Duits officier om uitleg kwam; Louise was onderwijzeres en sprak en schreef Duits en vertaalde de verordeningen voor de burgemeester. Komt de burgemeester Louise tegen en hij zegt: 'Awel, jufvrouw, hebt ge ooit zulk een beest gezien!'
- 102 Op 13 februari 1918, nadat er de dag voordien een activistische meeting was te Tienen, past Louise haar commentaar aan en ze laat Mstre Tack zeggen: 'Lafaards,.duizend tegen één, dat zijn geen menschen meer, dat zijn beesten'

⁴ Er was in Hoegaarden de gemeenteschool en de lagere school van de zusters in het klooster ; de broederschool is pas begonnen in het jaar 1900 (zie Alpaidis nr 141, 4/2000); maar alleszins kregen de kinderen van stand bij voorkeur huisonderwijs van een privé-leerkracht (om dan verder te gaan studeren in een internaat, zoals dat van de zusters van Hoegaarden)

115 Zondag 18 augustus 1918, waar Germaine, bij het dicteren van een krantenartikel uitroept: ‘Wat een stomme Belgique’

129 Een gedicht dat zij blijkbaar schreef eind 1914, begin 1915 (zie volgende pagina)

Louise Vander Velpen was dochter van Edouard Vander Velpen en Clemence Lodewijckx. Vader had een florissante leerlooierij tot 1911 in de huidige H.Dotremontstraat. Clemence en Edouard hebben 13 kinderen gehad, waarvan Louise de vierde in de rij was, geboren te Hoegaarden op 26 juli 1891.

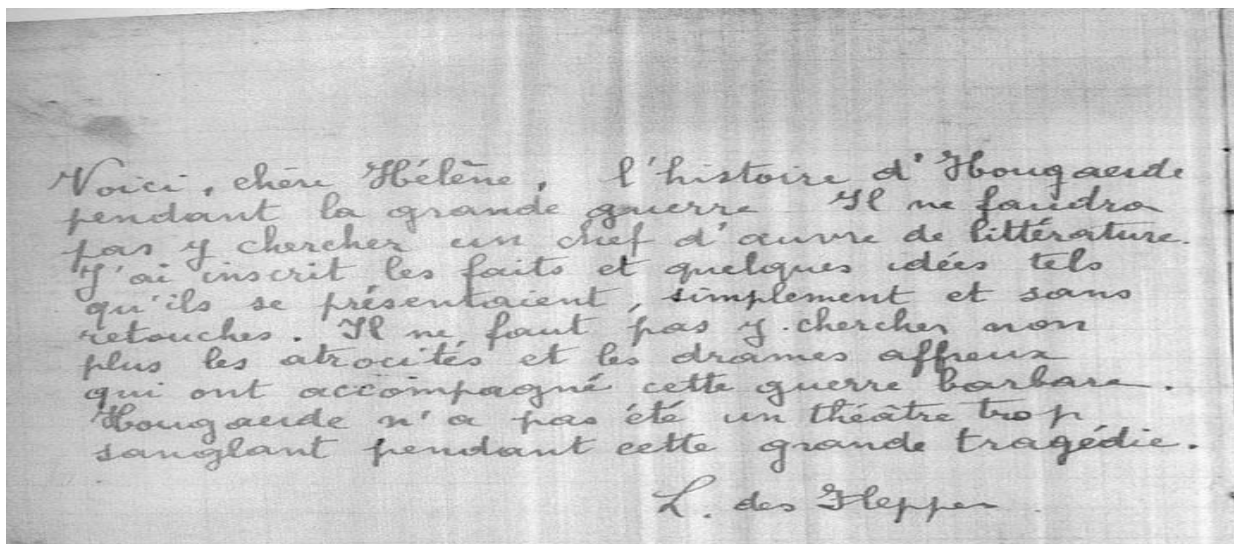
Van haar tante, die haar onderwijs gaf leerde ze veel. Louise Lodewijckx was een gediplomeerde onderwijzeres en een zeer gecultiveerde persoon. De cultuur van het schrijven zat trouwens in de familie. In 1880 waren Clemence en Jules Lodewijckx (Hoegaarden 1862-1934) begonnen met een maandelijks familietijdschrift uit te geven⁵

Jules Lodewijckx was geneesheer, maar ook zijn broer Emile (Hoegaarden 1867-1937), zodat de twee zonen van Leopold Lodewijckx het beroep van devader navolgden.

Wij gaan de tekst van het dagboek in vrije vertaling weergeven en waar mogelijk inkorten. Het aantal bladzijden dat Louise heeft volgepend, verplicht ons die zaken weg te laten die we kunnen laten vallen zonder essentiële feiten en meningen geweld aan te doen

De toestanden en namen van personen die enige verduidelijking wensen, zullen op de plaats waar zij voorkomen in voetnoot behandeld worden.

Vooraleer met de tekste te starten verwijzen we naar de vorige twee nummers van Alpaidis (nrs 166 en 167, waar ook relaas werd gegeven over de oorlogsgebeurtenissen te Hoegaarden in 1914 en naar de tentoonstellingsbrochures van Jan Degeest en de tentoonstelling van 1998 en naar Familieschoon nr 9(NR) van 2004.

En de laatste pagina: opdracht, verantwoording en werkwijze.

⁵ Over dit tijdschrift ‘Ami Fidèle’, meer in Familieschoon 21(NR) van deze maand.

Nieuwjaar 1915.

Een grijze, grauwe wolk is uit het Oost gestegen.
Een woeste stormwind waait over ons landje heen.
Een sterke vijand valt 't onzijdig België tegen.
Een veldt moet ons volk! 't Is rap en raschte heen.

Het dierbaar Vaderland, zijn diep geschonden oorden
Roept, moeder, uwen zoon, en vrouw, uw echtgenoot!
En zonder angstgezel en zonder bittere woorden
Het heldenmoed bezielde strijdt hij voor landgenoot.

Proeve tranen rollen over uw wangen, moeder
Wanneer zij denkt aan hem die strijdt voor 't vaderland.
Samen laat ons bidden den goeden Stolbehoeder
Dat hij beschermen zou de helden van ons land.

En mocht het nieuwe jaar dat wij zijn ingetreden
Ous brengen 't zoet genot, de zal'ge rust van 't hart,
Het spoedig eind der ramp, de ongestoorde vrede,
De vrijheid van ons land, het eind van pijn en smart.

P1

Drie militieklassen worden opgeroepen (woensdag 29.07.1914)

De Duitse leerlingen (internen) in Mariadal vertrekken terug naar hun moederland (vrijdag 31.07.1914)

Om één uur 's nachts wordt Hoegaarden gewekt door trompetgeschal. Alle militieklassen vanaf 1901 worden onder de wapens geroepen. Grote opschudding onder de doodsbange Hoegaardiërs. Wordt dat alleen gedaan om onze grenzen te bewaken en onze neutraliteit te doen respecteren, of zit er erger achter? (zaterdag 01.08.1914)

Opeising van het vee. Van elf uur in de voormiddag tot twee uur in de namiddag passeert er een stoet van opgeëiste dieren richting station. Ossën, koeien, schapen, varkens, karren vol met aardappelen, en nog andere zaken zien we voorbijtrekken.

Voor veel mensen was deze zondag geen rustdag, maar een werkdag. Al deze levensmiddelen zijn trouwens bestemd voor Luik. (zondag 02.08.1914)

Het vee dat op transport moest gezet zijn vanaf twee uur in de namiddag, is maar vertrokken om twee uur deze nacht (maandag 03.08.1914)

Duitsland heeft een ultimatum gestuurd naar België. De vijandelijkheden zijn begonnen (dinsdag 04.08.1914)

De oorlog is verklaard. Wij zien regimenten soldaten voorbijtrekken. De ongerustheid neemt nog toe in Hoegaarden.

Ik ben mij te Brussel gaan aanbieden bij het Rode-Kruis.

Heel de dag waren er soldaten op de toren van de kerk (woensdag 05.08.1914)

P2

De mensen verwachten dat er in de omgeving een veldslag zal plaatsvinden. Charlotte komt terug van Luik. Zij heeft er gisteren en gedurende gans de nacht een hevig geweervuur gehoord en het geluid van de afgeschoten obussen vanuit de forten.

Regimenten soldaten trekken door Hoegaarden (donderdag 06.08.1914)

Een bataljon dat te Luik gevochten heeft komt afgemat aan te Hoegaarden.

Heer Edmond Cleeren, van het 12de Linierregiment, een oudleerling ook van het college van Waremmë wendt zich tot ons. Hij kent Emile. Cleeren en een aantal van zijn medesoldaten was krijgsgevangen genomen door de Duitsers. Toen een ander Belgisch regiment deze Duitsers beschoot, niet wetend dat zij Belgen vasthielden, zijn de Duitsers gevlucht. En de Belgen kunnen ontsnappen (vrijdag 07.08.1914)

Bijna al de soldaten die te Luik gevochten hebben zijn nu te Hoegaarden. Wij moeten logies verschaffen aan majoor Malego van het 11de Linierregiment, aan zijn commandant Van Herke en zijn luitenant Jacobs. Ook de beenhouwers van het regiment zijn bij ons. Het moesten er in totaal een veertigtal zijn, maar er zijn er maar een dertigtal meer. Een tiental slapen er op de zolder van ons woonhuis op drie matrassen van onze bedden. De andere beenhouwers en een vijftigtal soldaten slapen op stro op onze andere zolders (zaterdag 08.08.1914).

Wij zien het eerste vliegtuig. Het is een Duitser. Er wordt op geschoten. De majoor komt naar buiten en beveelt op te houden met schieten; het is onmogelijk om hem te raken. Ons huis is precies een kazerne (zondag 09.08.1914)

P3

's Morgens vertrek in spoedtempo van de regimenten. De beenhouwers maken zich 's avonds klaar om te vertrekken. Dan komt er een tegenbevel. Maar ze vertrekken toch om te gaan logeren in een onbewoond huis op de hoek van onze straat.

Overdag heeft men de brug over de Gete laten springen en ook een brug van de suikerfabriek over de Gete.

Heel de nacht rijden er autos af en aan. Wij horen het geluid van de aanleg van versperringen en wij zien het licht van de brandende bermen. Regimenten soldaten trekken ook nog voorbij. En al dat lawaai diirt tot de volgende morgen (maandag 10.08.1914, er staat verkeerdelijk 18.08 geschreven).

Alles is veel rustiger geworden. Soldaten blijven voorbijtrekken. In de verte heb ik een kanon horen bulderen. Er vliegt nog een vliegtuig over (dinsdag 11.08.1914).

Wij hebben nog vliegtuigen gezien. *Georges* is teruggekomen uit Luik.

Iedereen moet om negen uur binnenshuis zijn, deuren op slot. (woensdag 12.08.1914)

Wij krijgen een brief van Emile, hij is in Wespelaar.

Groote M. gaat *P.en L.* naar Rillaar brengen en vraagt of er niemand wil meegaan. *Hélène* en ik zullen meegaan, *Hélène* naar Rillaar en ik naar Wespelaar. De kleine *B.Herm.* zal ook meegaan.

Te Leuven hebben *Groote en Hélène* vlug een correspondentie, maaar ik moet anderhalf uur wachten. In het station hoor ik zeggen dat het 6de en het 26ste linieregiment te Aarschot zijn. Ongelukkiglijk moet ik met het kleine meisje naar Wespelaar en heb ik *Emile* natuurlijk niet gezien.

De terugkeer verliep veel vlotter tot Tienen. Maar van Tienen naar Hoegaarden moet ik tevoet gaan en het begint

P4

reeds te duisteren (het is halfacht). Tot zeven maal toe heb ik mijn "ravitaillering" moeten laten zien!!!

In de Koffiestraat kom ik mama, *Groote* enz. tegen. *Groote* en *Hélène* hebben *Emile* gezien. Wij zijn allen binnegegaan bij tante Julie en toen we daar vertrokken was het al negen uur en enkele minuten. Wij hebben nog eens tweemaal ons "billet" moeten laten zien en zeggen waar we naartoe gingen, om thuis te geraken. (donderdag 13.08.1914)

Vrij rustige dag. Vliegtuigen zien is normaal geworden. (vrijdag 14.08.1914)

Wij zien de eerste Duitse soldaat. Hij is gevangen genomen en aan de voeten gewond. Men brengt hem naar het gemeentehuis. Om te kunnen stappen leunt hij op de schouders van twee van onze soldaten, die hun vijand broederlijk helpen. (zaterdag 15.08.1914)

Nog meer regimenten trekken voorbij.

Het kanon buldert van twee kanten tegelijk. Zuid-west en noord-oost. (zondag 16.08.1914)

Er zijn nog weinig soldaten. Bij valavond wordt de uitrusting van een gedoodde Duitse soldaat naar het gemeentehuis gebracht. Even later wordt *Ch.* Naar het gemeentehuis geroepen. *S.L.* is er al. Zij moeten twee Duitse postkaarten vertalen die de soldaat bij zich had. Op de eerste kaart schrijft hij naar zijn broer dat een Luiks fort is gevallen en dat er nog zeven moeten ingenomen worden. Op de tweede kaart staat dat 8 forten zijn gevallen, dat ze hoofdzakelijk door Franse soldaten waren bezet en dat zij,

P5

buiten een kleine cavalerie, geen Belgen hebben ontmoet, en dat ze nu naar Antwerpen oprukken.

Overdag zijn inwoners van Outgaarden gevlucht tot Hoegaarden. Later zijn ze trug naar huis gegaan. Men had hen ervan verzekerd dat het Fransen waren en dat zij alleen maar te Goetsenhoven waren.

Kanongebulder in de verte. (maandag 17.08.1914)

Tweede vlucht van de inwoners van Outgaarden. De Duitsers trekken met duizenden tegelijk Outgaarden binnen. Zij zijn al aan de Gete. Wij horen geweervuur en kanonnengeschat (rond halfzes). Wij verhuizen naar de kelder. Wij zien de rook van branden in de richting van het station. Wij horen het gefluit van de obussen die over Hoegaarden vliegen. Vlug verstoppen we ons in de kelder (zes uur). Rond halfacht horen wij geweersalvo's aan de hoek van onze straat en de Gasthuisstraat.

Wij horen roepen. Kreten van pijn, woedeuitvallen, enz. Het is angstaanjagend! Dan stopt het vuren. Een kar hobbelt voorbij. Alles wordt stil. Eén voor één komen we uit de kelder. Het huis van *Th. Col.* Staat in brand. Ook het huis van *A. Vander Molen* begint te branden. De mensen die in de kelder schuilden bij *H. V.d.M.* hebben schrik dat de vlammen het strooien dak van een schuur zullen doen ontvlammen, waaronder zich hun kelder bevindt.

Zij durven er niet meer naar binnen en komen bij ons. Tegen middernacht keren zij toch terug.

P6

Alles blijft doodstil. Het enige wat wij nog gehoord hebben is het geluid van een patrouille in de Gasthuisstraat en het geknetter van de verwoestende brand in het huis van *V.d.M.*

De storm of beter nog, het duivelse legioen, is gepasseerd. (dinsdag 18.08.1914, geschreven de woensdagmorgen)

Wij dachten dat er veel gewonden en/of doden op de straat zouden liggen, maar er was maar op één plaats een plas bloed te zien. Een buurman, die in de dakgoot stond van zijn huis, vertelt dat de Duitsers een kar zijn gaan halen in de 'Plezante Hof', dat zij er stro op gelegd hebben en dat ze zo hun gewonden en/of doden hebben meegenomen, samen met twee van onze soldaten. Zij zijn het die de hoeve van *Th. Collaert* in brand hebben gestoken. Heel de stationsstraat heeft in brand gestaan. De pastoor van Outgaarden is gedood, een ook een andere burger. *Madame Geens* is ernstig gewond (men zegt dat ze twee kogels in de rug heeft gekregen). Eén van haar kinderen heeft een kogel in de dij gekregen. *Madame R. Putzeys* is in de arm geschoten. Bij onze onderpastoor *Van Eynde* heeft men een gewonde en een stervende soldaat binnengebracht.

Vandaag zien we geen Belgische soldaten meer, maar de Duitsers zijn op het gemeentehuis. Ze hebben er de Belgische vlag verwijderd en haar aan flarden gescheurd (en elk van hen heeft er een stukje van meegenomen). Deze geuzen zijn in de kerk op zoek geweest om te zien of er geen Belgen in de toren zaten.

P7

In de loop van de namiddag zijn wij tot aan de loopgraven en de versperringen gewandeld die onze soldaten hadden opgericht.

Ik ben naar de mis geweest in het pensionnaat Mariadal. (zondag 23.08.1914)

Ik heb deze morgen brood gebakken. Nog nooit heb ik er zoveel tijd over gedaan. Om 4 uur nam ik de broden uit de oven en zij waren niet beter dan de vorige keren, integendeel!!!...

Jules Taverniers en compagnie zijn deze namiddag terug thuisgekomen. Ze zijn met de Duitsers mee gemoeten tot Waterloo en ze zijn zaterdagmorgen vrijgelaten. Vandaag hebben wij geen vliegtuigen meer gezien. Het is de eerste dag sinds zondag 9 augustus dat er geen overgevlogen zijn. (maandag 24.08.1914)

Uit de richting van Leuven hebben wij vandaag het kanongebulder nog gehoord. Maar hier is alles rustig.

Alleen wordt er wat afgeroddeld.

Van tijd tot tijd zien we enkele Duitsers voorbijtrekken (dinsdag 25.08.1914)

Er wordt verteld dat de Duitse verpleegsters in Tienen zijn aangekomen. Daar zijn nog altijd Duitsers, maar het schijnt dat er nu oudere soldaten toekomen. (woensdag 26.08.1914)

Op de Tiensestraat zijn gisteren tijdens de avond 79 Duitse auto's voorbijgereden. Ze reden naar Waver. Op de ene ervan stond 'Naar Parijs', op de andere 'Luik-Parijs via Antwerpen' of 'Luik-Antwerpen'.

Deze morgen zijn er 36 auto's

P10

langs de baan op Meldert gepasseerd. Zijn het die van gisterenavond die verkeerded zijn gereden? Ze kwamen alleszins van Jodoigne en ze reden richting Tienen, maar ze zijn enkele minuten later weergekeerd van de weg naar Tienen en hebben de baan naar Meldert genomen. De eerste reed voorbij in volle vaart, de anderen reden heel traag. Die Duitsers hebben aan de burgemeester gevraagd om alle richtingaanwijzers terug te laten plaatsen die door de Belgische soldaten (naar het schijnt) waren weggenomen. De Duitsers waren zeer brutaal, ofwel waren ze kwaad. Ook hier Zou ook hier het feit dat ze verloren reden de reden zijn van hun humeurigheid?

Nu ga ik enkele van de circulerende geruchten noteren:

Er wordt gezegd dat de Russen oprukken naar Berlijn!

Er wordt gezegd dat de Engelsen de oorlog hebben verklaard aan Holland!

Er wordt gezegd dat de Duitse vrouwen hun land ontvluchten en dat er veel te Tienen zijn!

Er wordt gezegd dat Amerika (ongetwijfeld de Verenigde Staten), een ultimatum hebben gestuurd aan Duitsland!

Er wordt gezegd dat de Belgen niet meer moeten vechten en hetzij te Antwerpen, hetzij in de forten van Luik of Namen zijn en dat de vrijwilligers naar huis zijn gestuurd!

Er wordt gezegd-en dit schijnt wat ernstiger te zijn-dat een compleet Duits regiment verpletterd is in het bos van Buis tussen Perwez en Ramillies. Het zou zo gebeurd zijn: (Het is *mijnheer Tomsin* die daar kortbij verblijft en die het mij verteld heeft)

P11

De Duitsers hadden overal aan de ingang van het bos mitrailleurs geplaatst. Ze bezetten het dus helemaal (ze wistendus blijkbaar niet dat een Frans artilleriedetachement niet ver daarvandaan lag). De kanonnen konden de plaats bereiken en de mitrailleurs waren van geen nut. Op het eind van (...) bleef er geen enkele Duitser over, en als de geruchten kloppen,

zouden de Fransen slechts drie man verloren hebben. Alle mannen uit de omgeving werden opgeroepen om de gesneuvelden Duitsers te begraven.

Er wordt verteld dat de Duitsers ook te Namen een massa manschappen verloren hebben, maar dat ongelukkig het fort van Cognelée in de lucht is gevlogen.

Het schijnt dat de paus overleden is. De heilige man zal dus het einde van deze verschrikkelijke slachting niet meemaken. Moge hij bij de Goede God ten beste spreken om recht en rechtvaardigheid te laten zegevieren (donderdag 27.08.1914)

Vermits het nu rustig is in Hoegaarden sinds de Duitsers vertrokken zijn en vermits we geen dagbladen meer hebben, ben ik wel verplicht voort te gaan op wat er verteld wordt.

Deze middag heb ik vrouwen bezig gehoord die terugkwamen van de markt van Tienen. Zij vertelden dat ze om de Tiensepoort te passeren een toelatingsbewijs van de Duitsers moesten hebben, maar omdat ze niet allemaal er een hadden kunnen krijgen, moesten ze wachten tot er een hele groep was om te passeren;

Zij vertelden ook

P12

dat de inwoners van Leuven te Tienen aankwamen, maar dat de Duitsers van Tienen hen in de richting van St-Truiden stuurden.

Later hoorde ik vertellen dat een Duits officier, die zich liet scheren door een Leuvense barbier, de keel was overgesneden door deze man (is het wel waar?). Als wraak werd heel de Stationsstraat in brand gestoken, samen met een aantal merkwaardige gebouwen. En naar het schijnt zouden de Duitsers twee uren de tijd gegeven hebben aan de Leuvenaars om hun stad te verlaten.

Er wordt ook verteld dat de Tiense burgerwacht door de Duitsers naar Aken is gezonden.

Wanneer zullen we eindelijk verlost geraken van de '*alboches*'? (vrijdag 28.08.1914)

Er wordt ook verteld dat de vice-rector van de universiteit is terechtgesteld, evenals mijnheer De Becker-Remy; er wordt ook gesproken over nog andere geweldplegingen op geestelijken en kloosterzusters van Leuven (?). Wanneer zullen de wreedheden begaan door deze moderne Nero ophouden? Kijkt Willem, zoals voorheen Nero, ook naar wat hij aanricht? Niet naar één brandende stad, maar naar de brand en plundering van ganse steden en dorpen. En aangezien het moeilijk zou zijn om dit spektakel te bekijken vanop de top van een berg, heeft de moderne Nero vliegtuigen; en van hoog in de lucht kan hij dan een redevoering voorbereiden voor zijn troepen om zijn soldaten aan te sporen hun...

P13

religieuze plichten te volbrengen, en hij, de Keizer van de Vrede, kan dan aankondigen dat hij tot het laatste moment gepleit heeft voor vrede onder de Europese volkeren. Moge hij, zoals Nero, zijn rijk aan het wankelen brengen!

Ik verneem zopas dat ook het huis van ... is afgebrand, zoals heel die rij huizen trouwens. De keizer van de Vrede zal overal vervloekt worden. (zondag 29.08.1914)

Deze morgen ben ik naar de mis geweest in het lokaal van de broeders(school). Geëscorteerd door een Duitser is mijnheer pastoor naar Tienen gegaan om toelating te vragen de kerk terug te mogen openen. Het is hem toegestaan. Wij zijn al naar het lof kunnen gaan in onze kerk, maar de Belgische vlag die er tot nu hing is vervangen door een witte vlag.

Wij kregen nieuws uit Nivelles, de knecht van het klooster van Nivelles is aangekomen te Hoegaarden. De Duitsers zijn in Nivelles en hebben verschillende huizen geplunderd, o.a. 'l'Enfant Jésus'. 'Le Sacré-Coeur' is gespaard gebleven. Deze man bracht nieuwsberichten

mee uit de Engelse 'Times' en uit de Antwerpse 'Le Matin. De kroonprins is overleden. De Engelsen ontschepen te Vlissingen. Ze hebben Triëste ingenomen en ze beschieten Hamburg. Pegoud heeft 5 zeppelins vernietigd en het station van Trier gebombardeerd. De Fransen hebben een overwinning behaald te Hannut, enz., enz.

P14

Irène, Augusta, Paul en Léon zijn aangekomen te Hoegaarden. *Louis* was ze in Rillaar gaan halen. Te Rillaar zijn 16 huizen afgebrand. De inwoners worden er geterroriseerd. Rillaar en Aarschot hebben veel te lijden gehad van de Duitse brutaliteiten. De doortocht van de Duitsers heeft er een tiental dagen geduurd. (zondag 30.08.1914)

Er wordt verteld dat de Fransen in het bos van Heylisseem zitten!!
Wij hebben een Duits vliegtuig zien overvliegen (maandag 31.08.1914)

Wij zijn naar het hospitaal geweest om *madame Putzeys* te bezoeken. Zij stelt het goed, maar *madame Geens* stelt het niet te best (dinsdag 01.09.1914)

Wij hebben een 'duivelse' nacht achter de rug. Het begon met een ongewoon lawaai toen we pas in bed lagen. We stonden zonder lawaai te maken op, maar er was niets te zien, niets meer te horen. We gingen terug slapen. Een halfuur later worden we opnieuw gealarmeerd. Nu was het mysterie opgelost, het zijn ratten in de dakgoot die al dat lawaai maken. *Hélène* heeft ze gezien.

Om halftwaalf schiet ik terug wakker van een zeer geprononceerd gerommel. Ik dacht onmiddellijk aan een vliegtuig, maar omdat ik ondanks de maneschijn niets kon zien en het gerucht zo langzaam voorbijtrok, dacht ik dat het een zware Duitse auto was. Om halftwee hetzelfde gerommel, maar weer niets te zien. Om 5 uur heb ik het geluid nog eens gehoord en dan hebben *Hélène* en de anderen een ...Zeppelin gezien. Mama had hem al om halfelf gehoord. Er zijn mensen die beweren dat ze hem al om halftien hadden gehoord.

P15

Er wordt gezegd dat de luchtschepen voorzien zijn van een zeer krachtige reflector. Ikzelf heb geen licht gezien, maar misschien kon dat niet omwille van de maneschijn, ofwel hebben mensen de maan voor een reflector gehouden! (woensdag 02.09.1914)

Wij hebben nieuws uit Waremmes. Zoals overal zijn de Duitsers er de baas. Er zijn geen branden geweest.. Er wordt verteld dat de keizer de vrede zou gevraagd hebben, maar dat de geallieerden het geweigerd hebben (?) (donderdag 03.09.1914)

Georges is per fiets naar Luik vertrokken.

Wij hebben weer eens een vliegtuig gezien, maar het vloog veel hoger dan die die we de laatste dagen zagen. En het leek niet op een vogel, het vliegtuig schitterde ook zeer fel in de zon. Waarschijnlijk is het een Fransman.

Heel de voormiddag kanongebulder

Er wordt gezegd dat Mechelen in brand staat. In de avond hebben we nog de kanonnen gehoord, maar dichterbij nu, richting Leuven (vrijdag 04.09.1914)

Soleke is terug thuis. Hij had gedacht van te voet naar Antwerpen te gaan, maar kwam slechts tot St-Joris-Weert. Hij heeft Leuven gezien en alles wat door de Duitsers is in brand gestoken langs de wegen. Maar hij verzekert ons dat er gisteren niet gevochten is in de omgeving van Leuven, maar wel enkele mijlen verder.

Het kanongebulder dat wij gisteren hoorden moet van Hever gekomen zijn. Dat is inderdaad richting Leuven, maar enkele mijlen verder.

Dat kanongebulder hebben wij gans de voormiddag gehoord en tot in de namiddag. (zaterdag 05.09.1914)

De aardappelen van Alex T. zijn gestolen,

P16

Ondanks een verordening van de Duitsers waarin staat dat wie op heterdaad betrapt wordt van diefstal, ter plaatse zal geëxecuteerd worden (ongeacht het gaat om een man of een vrouw).

Wij beschikken over enkele nieuwsberichten uit de 'Times', 'Le Matin' van Antwerpen en 'Het Handelsblad' van Antwerpen en van een Frans militair dagblad. Ze geven allemaal goed nieuws.

Georges is terug van Luik. Volgens hem schijnt het te Luik niet erg goed te zijn op dit moment. De Duitsers verwachten een Engelse aanval. Iedereen moet zich voorzien van proviand voor vijf dagen en niemand mag zijn huis verlaten. De burgers worden verplicht loopgraven te graven. Straten en bruggen zijn ondermijnd. De Luikenaars denken dat de keizer te Luik verblijft in het paleis van de prinsbisschoppen. Er loopt veel Duitse adel rond in de stad. (zondag 06.09.1914)

Er is hier een 'scheresliep' geweest. Wij geloven, wij zijn er zeker van dat het een Duitser is. Waarom komt hij een ronde doen hier in het dorp? Is het een deserteur? Een spion misschien? Het is in elk geval zeer verdacht. (maandag 07.09.1914)

Wij zijn naar Tienen geweest. Er zijn daar nog veel Duitsers; ik heb veel jonge mannen gezien.

Groote heeft mij iets verteld van wat er gebeurd is te Hoegaarden op 9 augustus ll. En dat ik helemaal niet wist. De soldaten die te Luik gevochten hebben, hebben hier te Hoegaarden een zijden Belgische vlag gekregen met gouden franjes eraan. De koning zelf

P17

had ze moeten overhandigen aan onze moedige soldaten, maar hij is niet kunnen komen. Generaal Hanoteau heeft ze hen dan gegeven. (dinsdag 08.09.1914)

Irène en Augusta zijn vertrokken. Mama heeft daarstraks een brief geschreven naar *Emile*. Zij heeft hem meegegeven met een man die dagelijks de dagbladen naar Tienen brengt en de brieven meeneemt uit de omgeving om ze te posten te Schaffen, tegen Diest, waar de Belgen opnieuw meester zijn.

Oom *Emile* was gisteren te Brussel. De Brusselaars zijn niet bang voor de Duitsers, er hangen nog veel Belgische vlaggen aan de gevels. Oom heeft dagbladen meegebracht. De nieuwsberichten zien er rooskleurig uit voor ons (woensdag 09.09.1914)

Wij horen kanongebulder in het noorden. Wat is de oorlog toch verschrikkelijk! Vooral met al die moderne snufjes! Dagelijks doden duizende mensen mekaar. Elke dag worden andere steden beschoten en verwoest. De Duitsers hebben kanonnen die door 36 paarden moeten voortgetrokken worden. Elk kanonschot kost duizende marken. Hun obussen richten ravages aan tot 150 meter in het rond.

Elke dag worden wij geconfronteerd met nieuwe wreedheden (donderdag 10.09.1914)

Ondanks een tempeestwind horen we deze morgen het kanongebulder.

Het heeft heel erg geregend.
Om 3 uur horen wij hardnekkig kanongebulder, vrij kortbij (noorden).
Er wordt gezegd dat te Tienen de Belgen

P18

terug meester zijn geworden (?).

Het kanongeschut heeft zonder ophouden voortgeduurd tot de avond. (vrijdag 11.09.1914)

Van 's morgens tot 11 uur hebben we de kanonnen heel luid gehoord.

Ook vanaf 4 uur tot 9 uur of nog later in de avond.

Een rijkswachter in burgerkledij is te Hoegaarden achter een fiets komen vragen om naar Leuven te rijden.

Er wordt gezegd dat de Belgen en de Engelsen vanuit Aarschot en Zoutleeuw oprukken en de Duitsers naar de kant van Leuven terugdringen, en als de Duitsers Leuven niet verlaten zullen de geallieerden de stad beschieten.

Is het om de burgers aan te zetten te vertrekken dat die rijkswachter naar Leuven moest? (zaterdag 12.09.1914)

Rond halfacht is het kanongeschut herbegonnen. Het geeft de indruk verderaf te zijn, maar het geschut is wel aanhoudend en fel. Tot vier uur in de namiddag heeft het geduurd (zondag 13.09.1914)

Deze morgen hebben we nogmaals het kanongebulder gehoord. Het was vrij kortbij, maar het was niet zoals gewoonlijk. Wij hoorden 2 à 3 slagen en dan een korte pauze, en dan weer opnieuw 2 à 3 schoten en dat gedurende een half uur.

Moest het een gewoon jaar geweest zijn, dan zou het nu de 2de dag van de kermis van Hoegaarden zijn, maar nu heb ik vandaag brood moeten bakken en het huis kuisen! Maar ondanks de droeve tijden is er ergens ook een plezierige kant aan. Een flauwe plezante had iets gevonden om de dorpelingen schrik aan te jagen. Hij vertelt dat de Duitsers ontredderd zijn en alle burgers oppakken om hen mee in de vuurlinie te sleuren, ze zouden zeker langs Hoegaarden komen. Om meer geloofwaardig over te komen vermeldde hij in zijn verhaal ernstige mensen. Veel 'dappere' Hoegaardiërs zijn nu doodsbang. Weten ze nog altijd niet dat de Duitsers burgers gebruiken om voor zich uit te lopen, zodat ze zelf beschermd zijn! En wat het feit betreft dat ze ontredderd zouden zijn? We zullen wel zien als ze voorbijkomen! (maandag 14.09.1914)

(vervolgt)

Inhoud van Familieschoon jaargang 47, nr 21(Nieuwe Reeks), 3/2007, 01.09.2007

De Regentiedag van 13 oktober 2007 te Hoegaarden, programma en feestmaal

De grafkelder in de kerk van Hoegaarden

De afstamming van Notaris Marc Honorez

Actualiteit: De Leuvense Geslachten, een handschrift van ca 1750

De afstamming van Jules Taverniers

De families Vandervelpen, Lodewijckx, Theyskens, Grolaux, Goidts

De genealogie Rega

Het orgel van de kapel in Mariadal

(Maurice Dodion)

Het doksaal en het orgel van de kapel van Mariadal.

Hoogzaal met orgel Mariadal in 1938, met koorgestoelte van de paters bogaarden als muurbekleding en de tweede tribune aangelegd in 1938 achteraan en boven het oude doksaal (nu terug weggenomen)

Twee ionische zuilen en twee pilasters van grijs en witgeaderd marmer ondersteunen het doksaal.

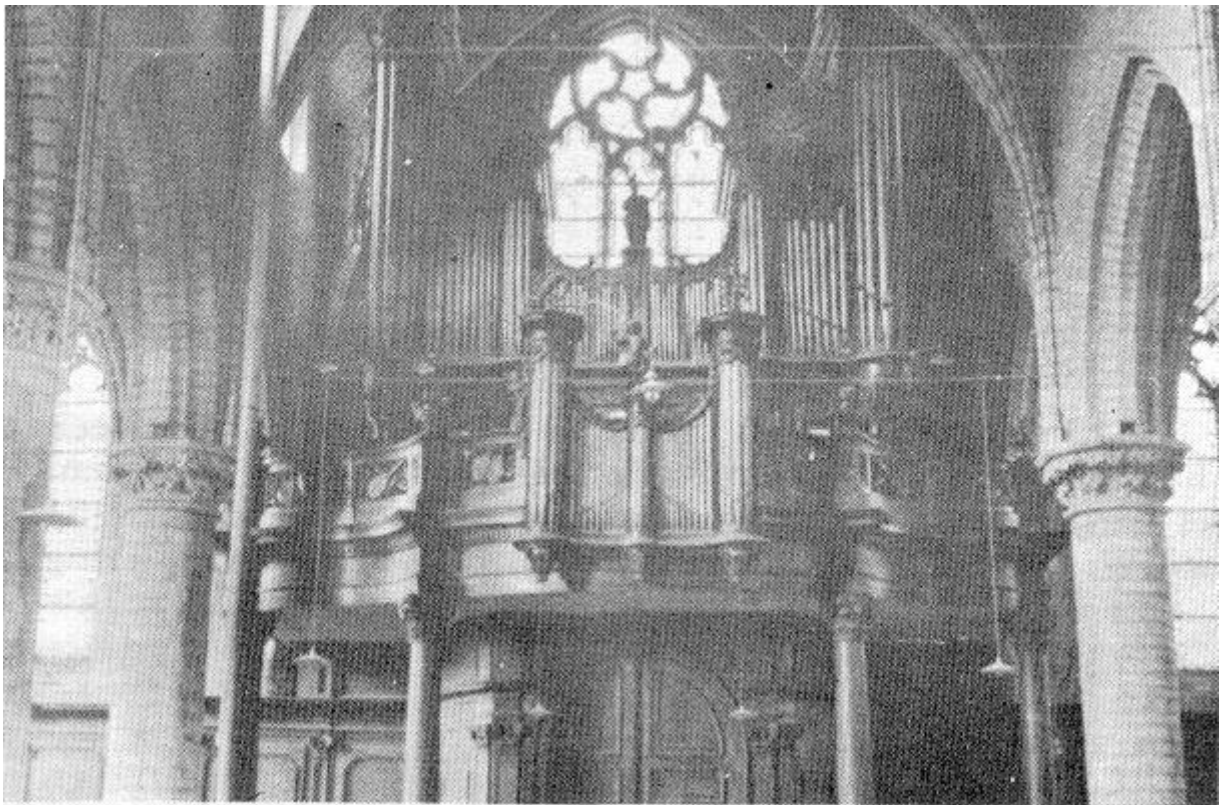
Het orgel werd gebouwd door **A. Rochet**, meester-factor, volgens de bepalingen van, het contract getekend door de toenmalige paters Bogeerden F. Van Polfliet, prior en H. Coenegras, procurator, in 1788. De orgelkast werd vervaardigd door Nicolas Bonnet, meester-schrijnwerker te Nivelles en is van 1790.

Het orgel in de kerk van Diegem⁶

In de kerk van Diegem is een hoogzaal en groot nieuw orgel geplaatst in de loop van de 18de eeuw, boven het Westerportaal.

Floris Bonet, meester schrijnwerker te Charleroi, heeft het werk aangenomen in 1789 voor 1290 gulden. Daarin waren begrepen: het hoogzaal met 4 kolonnen, de orgelkasten met al het beeldhouwwerk. Het snijwerk was van de hand van meester Delbas. Voor Sinksen 1790 moest alles klaar zijn.

Het orgel is gemaakt in dezelfde periode door **Sieur Rochet**, orgelmaker van Nivelles, voor de som van 2.105 gulden en enkele stuivers.

Doksaal en orgel in kerk van Diegem

⁶ J.E.Davidts, De kerk van Diegem, s.l., 1963, p. 76-80

Genealogie Van Nerum

De drie delen van de genealogie Van Nerum zijn verschenen.

In het eerste deel worden naam, plaats en heraldiek beschreven, naast de geschiedenis van de eerste vijf generaties Van Nerum te Hoegaarden sinds het begin van de 18de eeuw (het gaat hier om een terugkeer naar Hoegaarden). Er is ook een overzicht van de andere Van Nerumtakken en een poging tot aanschakeling rond Tienen verwerkt. Dat eerste deel bevat ook de statuten van de *Gulden Lelie*, de familiegilde uit de 18de eeuw, heropgericht in 1961. Dit eerste deel werd gedeeltelijk herwerkt en zoals het tweede deel nu digitaal afgedrukt, wat de kwaliteit aanzienlijk ten goede komt.

Het tweede deel behandelt de zesde generatie Van Nerum met een blik op de ouders van de huidige generatie. Overvloedig en onuitgegeven illustratiemateriaal en geschiedkundige gegevens maken van deze twee delen een werk waar alle Hoegaardiers veel deugd kunnen aan hebben.

Het derde deel omvat de 20ste eeuw en geeft veel fotomateriaal en doodsbrieven, ook interessant voor een aantal andere families. Een index van de persoonsnamen en de plaatsnamen vervolledigt de drie delen.

Elk deel kost 15 euro (verzending inbegrepen) en wordt bezorgd na overschrijving op rekening **330-0102965-05 van Dodion Maurice**, met vermelding van aantal en gewenste delen.

Een repertorium van de eerste eenenveertig jaargangen van ons tijdschrift kan besteld mits overschrijving 15 euro (verzending in) op rekening 330-0102965-05 van Dodion Maurice.

Het is een handige gids en werkinstrument die een overzicht geeft over wat er gepubliceerd is in ons heemkundig tijdschrift, met een waardering en een overzichtsinhoud van de artikels.

Een **bibliografie over Hoegaarden** is bijgevoegd, waardoor deze publicatie een volwaardig werkinstrument kan zijn voor de studie van de geschiedenis van Hoegaarden

Vergeet je lidgeld voor 2007 niet te betalen

Een jaarabonnement kost 12,5 euro, te storten op rekening 310-0370021-52

Hoegaarden geeft nog twee andere tijdschriften uit:

't Moutstokje, driemaandelijks blad van de Hoegaardse biergilde

Familieschoon, driemaandelijks tijdschrift van de Confrerie van de V Geslachten

Onze website: www.heemkring-hoegaarden.be

Vraag inlichtingen over een gecombineerd abonement met Alpaidis bij:

Etienne Grooten, Residentie Beatrijs, 169, 3300 Tienen, 016/81 72 35

Bestuursleden Heemkundige Kring: Sweerts Georges (voorzitter), Grooten Etienne (secretaris), Kleynen Yvette, De Dobbeleer Elise, Nitelet Diane, Branckaert M., Cipers Rik, Bouthé Irène, Saelmaekers Erik, Degeest Jan, Van Nerum Arthur, Dodion Maurice
--